

YTTRANDE

S2022/03277

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 15 november, 2022

Remissyttrande över "Nästa steg – Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer (SOU 2022:41)" S2022/03277.

Riksförbundet PensionärsGemenskap – RPG har beretts tillfälle att yttra sig över förslagen i rubricerat remissyttrande och lämnar följande synpunkter:

Inledning

RPG riktar ett varmt tack till utredningen som låtit individen få vara i centrum. RPG som är en rikstäckande pensionärsorganisation förankrad i kristna värderingar vill särskilt lyfta upp utredningens salutogena förhållningssätt där det friska i varje individ lyfts fram. Varje människa är unik och alla har något att tillföra oavsett ålder och omvårdnadsbehov. Lagen, som utredningen föreslår ska komplettera socialtjänstlagen, syftar till att stödja en äldreomsorg med likvärdigt god kvalitet och en äldreomsorg som utgår från individens egna förutsättningar, behov och delaktighet. Förslagen från utredningen leder till en tydligare styrning av äldreomsorgen och en nationell ökad likvärdighet.

RPG står helhjärtat bakom utredningens förslag och önskar trycka på vikten av att lagen nu införs som ett komplement till socialtjänstlagen för att stärka de äldres rättigheter och skapa likvärdighet av vård- och omsorg i landet.

RPG vill peka på några saker:

- *Den demografiska utmaningen.* Utredningen redovisar att andelen äldre ökar i befolkningen de närmaste åren och att den största ökningen kommer att ske i gruppen 80 år eller äldre. Om behoven och tillgängligheten är densamma som idag, anger utredningen att den demografiska utvecklingen innebär en ökning med drygt 57 procent i antal med insatser inom SoL år 2030 mot 2020. Det

ställer stora krav på kommunerna och inte minst på bemanningen av utbildad personal inom äldreomsorgen. Grundutbildning, möjligheter till vidareutbildning, karriärvägar, arbetstider och löneutveckling är komponenter som gör yrken inom äldreomsorgen mer attraktiva. Vidare krävs att personal inom äldreomsorgen talar svenska på en godtagbar nivå likväl att det finns personal som talar något av minoritetsspråken där behov finns. Den yrkesverksamma andelen av befolkningen väntas minska något fram till 2030 och för att kompensera för personalbristen inom äldreomsorgen kan exempelvis yrkesförberedande språkträning via SFI med inriktning på vårdyrken vara en möjlighet eller arbetskraftsinvandring av utbildad vård- och omsorgspersonal vara en annan. Välfärdstekniken är ett viktigt komplement till den mänskliga vård- och omsorgen, men bemanningsproblem inom äldreomsorgen kan inte lösas enbart med teknisk innovation.

- ***Personcentrerat synsätt bör ge valfrihet var vården ska ges.*** Äldreomsorgen ska enligt utredningens förslag ha ett förebyggande perspektiv och inriktas på att vara hälsofrämjande och stödja enskildas funktionsförmåga samt vara tillgänglig. Utredningen analyserar fördelningen av vård i hemmet kontra platser på äldreboenden och analysen visar att andelen platser på äldreboenden har minskat över tid i relationen till andelen som blir äldre. Samtidigt som ensamheten bland äldre ökar i samhället. I högre ålder har ofta många vänner eller andra närstående gått bort, men behovet av socialt umgänge kvarstår för den äldre. RPG anser därför att med ett personcentrerat synsätt bör det vara individens egen önskan var hen vill bo. Vi uppmärksammar medias rapportering där äldre hunnit avlida innan de får en plats på ett äldreboende, trots att deras stora önskan var att få bo de sista åren på ett äldreboende. Hemmet ska inte behöva bli en sjukhussal.
- ***RPG förordar likt PRO och SPF Seniorerna, att biståndsbedömning ska utgå ifrån goda levnadsförhållanden.*** Ambitionsnivån i äldreomsorgen behöver höjas, det har coronakommissionens och IVO:s granskningar med all tydlighet visat. I den senaste IVO granskningen av 1 985 särskilda boenden i Sverige levde ingen av kommunerna upp till kraven. Därav borde utredningsuppdraget inte begränsats av målparagrafen i nuvarande socialtjänstlag där äldre endast tillförsäkras en skälig levnadsnivå.
- ***RPG delar Marta Szebehelys särskilda yttrande och den problembeskrivning som utredningen ger. Äldreomsorgens kvalitet behöver stärkas.*** Det behövs en tydlig koppling mellan mål och uppföljningsbara kriterier och att IVO ges rollen att följa upp samt att agera om kriterierna inte uppfylls. För transparens och ansvarsutkrävande bör Socialstyrelsen få lagstöd att samla in statistik över bemanningen inom äldreomsorgen.

- ***Intrång i det kommunala självstyret.*** För att kunna erbjuda en likvärdig vård- och omsorg behövs tydliga nationella riktlinjer, krav och uppföljning. RPG stödjer därmed utredningens synsätt. Vård- och omsorg behöver utgå från den enskildas behov och förutsättningar, inte lokala prioriteringar. Det kommunala självstyret är starkt, men det har under exempelvis corona pandemin visat sig vara fullt möjligt med nationell styrning via regering, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i samklang med regioner och kommuner.
Alla äldre oavsett ålder och bostadsort ska kunna erbjudas likvärdig vård i Sverige. RPG stödjer utredningens konsekvensanalys men med tillägget att även biståndshandläggares arbete bör vara likvärdigt över landet och att utbildningen av biståndshandläggare förstärks.
- ***RPG stödjer utredningens förslag kring att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar eller stödjer en närstående äldre person samt att socialnämnden i sin uppsökande verksamhet ska informera om det stöd som erbjuds dessa personer i kommunen.*** I utredningen om Framtidens socialtjänst, angavs att i "genomsnitt 20 procent av den vuxna befolkningen ger omsorg till äldre personer och uppskattningsvis 40 – 50 procent av alla omsorgstimmar utförs andra äldre." Vidare stödjer RPG utredningens förslag om att det införs ett uppdaterat och likvärdigt språkbruk i alla de lagar som berörs.
- ***Äldreomsorgen ska vara jämlik och jämställd,*** genusbias inom socialtjänstens områden ska uppmärksammas så att människor inte beviljas olika grad av stödinsatser beroende på en förlegad kvinnoosyn eller andra diskriminerade grunder. Ett problem som lyftes upp under arbetet med Framtidens socialtjänst.
- ***Stärkt primärvård i kommuner.*** Pandemin visade med all tydlighet att det behövs ett nära samarbete mellan kommuner och regioner när det gäller sjukvård. Boende på äldreboenden lämnades att dö på boenden och många nekades vård på sjukhus. Att sjukhus inte tar emot boende på äldreboende är dock inte endast kopplat till pandemin utan detta kunde ske i kommuner även innan pandemin. Det måste finnas en likhet inför lagen, oavsett vem du är, var du bor eller hur gammal du är. Alla måste kunna få en likvärdig vård. RPG stödjer utredningens förslag om stärkt primärvård i kommuner.

Övrigt

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) är en rättighetslag till skillnad från socialtjänstlagen som är en ramlag. LSS innehåller en åldersbegränsning. Olyckor som drabbar personer 65 år eller äldre handläggs inom socialtjänstlagen där individen kan få rätt till hemtjänst. Innan 65 år kan samma olycka innebära stöd inom LSS och som möjliggör att enskilda får samma möjligheter att leva som andra i samma ålder.

RPG vill därför uppmärksamma på att förutom vad som angetts innan om "goda levnadsvillkor" och "skälig levnadsnivå", att även åldersgränsen för att erhålla stöd enligt LSS bör ses över, tas bort eller höjas. Åldersgränsen är diskriminerande.

En riktålder har införts i pensionssystemet vilket innebär att människor uppmuntras att arbeta längre än till 65 år. Pensionärsorganisationerna har tidigare krävt att socialförsäkringssystemet ses över och korrelerar med den höjda pensionsåldern. I fallet med LSS behöver alla oavsett ålder få lika möjligheter att leva som andra i samma ålder. *Rättigheter och skyldigheter går hand i hand.*

Stockholm 15 november 2022

Ann-Christin Lindbom

förbundsordförande RPG